

Miljøvernminister Bård Vegar Solhjell

Ref. nr:

Saksnr:

Dato: 13.09.2013

VERNEPLAN FOR VÆRNE KLOSTER LANDSKAPSVERNOMRÅDE OG KLOSTERALLÉEN BIOTOPVERNOMRÅDE, RYGGE KOMMUNE, ØSTFOLD FYLKE

1. FORSLAG

Miljøverndepartementet legger med dette fram forslag til verneplan for Værne kloster landskapsvernopråde og Klosteralléen biotopvernopråde i Rygge kommune, Østfold fylke.

Forslaget omfatter ca. 5.464 dekar, hvorav ca. 142 dekar sjøareal. Biotopvernoprådet utgjør ca. 5 dekar.

1.1 Hjemmelsgrunnlag

Værne kloster landskapsvernopråde og Klosteralléen biotopvernopråde, foreslås vernet i medhold av naturmangfoldloven §§ 36 og 38. Av § 36 fremgår det at "[...] som landskapsvernopråde kan vernes natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende. Biotopvernopråde opprettes etter naturmangfoldloven § 38, der det heter at "som biotopvernopråde kan vernes et område som har eller kan få særskilt betydning som funksjonsområde for en eller flere nærmere bestemte arter. [...]".

Det følger av naturmangfoldloven § 7 at prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 – 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal fremgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er vurdert og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene for naturtyper og arter i §§ 4 og 5 skal også trekkes inn i skjønnsutøvingen. De nevnte bestemmelsene skal således inngå som en integrert del av skjønnsutøvingen ved etablering av områdevern etter naturmangfoldloven kap. V, og det skal fremgå av beslutningen hvordan prinsippene er vektlagt og vurdert. Prinsippene skal også inngå som en integrert del av beslutning knyttet til tiltak og bruk i det etablerte verneområdet.

Det foreslåtte landskapsvernoprådet skal bidra til å nå de lovfestede målene for områdevern i § 33. Målene gjenspeiler de nasjonale målene for områdevern, jf. Prop. 1

S (2012-2013), som først og fremst er knyttet til naturens behov for beskyttelse. De målene som dette vernet skal bidra til er særlig § 33 annet ledd bokstavene

- a) variasjonsbredden av naturtyper og landskap
- b) arter og genetisk mangfold
- c) truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter
- e) områder med særskilte naturhistoriske verdier
- f) natur preget av menneskers bruk gjennom tidene (kulturlandskap) eller som også har kulturhistoriske verdier, og tilrettelegging for bruk som bidrar til å opprettholde naturverdiene
- g) økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt.

Vern av det foreslåtte området bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser i

- St.meld nr. 26 (2006-2007) Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand
- St.meld. nr. 58 (1996-97) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling
- Og konvensjonen om biologisk mangfold (CBD)

jf. naturmangfoldloven § 46.

Det foreslåtte landskapsvernområdet inneholder et svært særpreget kulturlandskap med store historiske verdier og naturmangfold av nasjonal betydning som er dokumentert i en rekke sammenhenger. For biotopvernområdet er det forekomster av plantearten kammarimjelle som utgjør den sentrale verdien. Kammarimjelle er kategorisert som sterkt truet i Norsk rødliste for arter 2010. Verneverdiene er nærmere beskrevet i kapittel 1.2.2.

Vern av de to foreslåtte områdene bidrar til å oppfylle nasjonale mål og internasjonale forpliktelser i blant annet Prop. 1 S (2012-2013), der det under resultatområde 6 heter at ”utryddinga av truga arter i kulturlandskapet skal vere stansa, og status for arter i nedgang skal vere betra innan 2020”, og ”mangfaldet av naturtypar i kulturlandskapet skal takast vare på eller gjenoppsettast innanfor sitt naturlege utbreiingsområde, og slik at alle arter førekjem i levedyktige bestandar. Det genetiske mangfaldet og viktige økologiske funksjonar og tenester skal takast vare på”.

Vernet bidrar vidare til å nå målene i konvensjon om biologisk mangfold artikkel 8 bokstav a om å etablere et system av beskyttede områder eller områder der særlige tiltak må settes inn for å bevare biologisk mangfold, og bokstav d som omfatter fremme av vern av økosystemene, naturlige habitat og opprettholdelse av levedyktige bestander av arter i deres naturlige omgivelser.

1.2 Vurdering etter naturmangfoldloven kapittel II

1.2.1 Kunnskapsgrunnlaget

Det foreligger god kunnskap om de store kvalitetene knyttet til natur- og kulturlandskapet i området. Arealet er i dag registrert som et nasjonalt viktig kulturlandskap med spesielt stor verneverdi. De spesielle kvalitetene knyttet til

landskapet i området har vært kjent lenge, og allerede i 1975 ble det arbeidet med et forslag om landskapsvern. På 1980- tallet ble området brukt som modellområde i et kulturlandskapsprosjekt i regi av Nordisk Ministerråd (Nordisk Ministerråds miljørapport 1987:3). I 1996 utga Rygge kommune en egen rapport om området (Hansen, P. A 1996: Kulturlandskapet ved Værne kloster, registrering av kvaliteter, analyse av mulige trusler og skissering av aktuelle tiltak, Rygge kommune 1996, 58s.). Rapporten illustrerer de store landskapskvalitetene i området, og gir også en analyse av hvilke påvirkningsfaktorer som ble ansett som potensielle trusler mot landskapets kvaliteter. Det er i rapporten pekt på at blant annet utbyggingspress, etablering av ulike typer tekniske anlegg (kommunikasjons- og kraftoverføringsanlegg) mv. kan utgjøre en potensiell trussel mot landskapet i området. Det foreligger også en rekke andre rapporter som beskriver natur- og kulturlandskapskvalitetene i området, blant annet rapportene Utredning for DN 1999 nr. 8:1-274, Vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten og NINA Oppdragsmelding 546:1-132, Verneverdige insekthabitater i Oslofjordområdet.

1.2.2 Verneverdiene

Værne klostets nordre del er et herregårdspregede landskap med store, sammenhengende jorder, store bygnings- og hageanlegg og alléer, mens søndre del domineres av et jordbrukslandskap med mindre eiendommer, bekkedrag, lunder og kantsoner. Lengst i sør er indre del av Årefjorden inkludert i landskapsvernområdet, mens det i vest og nordvest finnes skogarealer av en viss størrelse.

Det er registrert flere viktige lokaliteter for naturmangfold i området. Blant annet er områdene i Telemarkslunden og Gunnarsbybekken vurdert til å være svært rike med hensyn på insektfauna, og i undersøkelser på nittitallet ble det her påvist opp mot 700 insektarter. Det er også registrert viktige naturtypelokaliteter med verdier knyttet til gammel edelløvsog, og landskapet inneholder også et nettverk av intakte dammer. Dammene er svært viktige for blant annet storsalamander og småsalamander, som er henholdsvis truet og nær truet, jf. norsk rødliste for arter 2010. I tillegg er det registrert en rekke andre arter. Det er registrert flere truede fuglearter på Norsk rødliste for arter 2010 i området. I Årefjorden omfatter landskapsvernområdet viktige bløtbunnsområder og områder med ålegraseng. Ålegraseng er en av de mest produktive marine biotopene, og er viktige gyte- og oppvekstområder for fisk.

I Klosteralléen biotopvernområde er det forekomsten av plantearten kammarimjelle som er den sentrale verdien. Kammarimjelle er klassifisert som sterkt truet i Norsk rødliste for arter 2010, på grunn av svært få kjente individer og et begrenset utbredelsesareal, i kombinasjon med pågående tilbakegang knyttet til blant annet opphør av slått og beite, i tillegg til nedbygging. Lokaliteten ved Værne kloster ble i 2010 anslått å være den største og viktigste av de kjente lokalitetene i Norge. Det ble i årene 2005 - 2010 anslått at det var ca 700 individer av arten i lokaliteten, noe som utgjorde ca 70 % av totalbestanden nasjonalt. Lokaliteten ble i 2010 vurdert til å være i tilbakegang med hensyn på antall individer.

I 2011 var det kun fem kjente lokaliteter med kammarimjelle i Norge, og det var bare et fåtall individer på hver enkelt lokalitet. I tillegg er kammarimjelle en ettårig plante, som

kan ha til dels store variasjoner i bestandsstørrelse fra år til år. Dette gjør arten sterkt utsatt for utdøing.

1.2.3 Effekten av vernet

Verneforskriftens § 4 første ledd gir rom for vedlikehold av bygninger, anlegg og innretninger, under forutsetningen om at dette skjer i samsvar med lokal byggeskikk og tilpasses landskapet. Det er et stort antall bygninger i verneområdet, men med de vilkårene som er satt i verneforskriften vurderes ikke vanlig vedlikehold å ha en potensiell negativ innvirkning på arter eller naturtyper i verneområdene.

Det er også tillatt å vedlikeholde merkede stier, løyper, bruer, klopper og skilt. Eksisterende ferdselsveier bidrar til landskapets særpreg og karakter, og vedlikehold av disse bidrar også til å bygge opp under verneformålet, som blant annet er å opprettholde kultur- og naturlandskapets opplevelsesmessige verdi. Vedlikeholdstiltak må imidlertid ikke omfatte tiltak som kan bidra til å endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig, som for eksempel fjerning av tregrupper eller trekker utenom de ordinære skogarealene, uttak eller påfylling av masser.

Verneforskriftens § 4 andre ledd åpner for at tiltak knyttet til vedlikehold av fylkesveien, med unntak av salting og kantslått, skal kunne holde fram uhindret av biotopvernet. Det samme gjelder vedlikehold av eksisterende adkomstveier til dyrket mark grensende opp mot biotopvernområdet.

Motorisert ferdsel er med enkelte unntak tillatt dersom det er i samsvar med gjeldende lovverk.

Jakt, fangst og fiske i området er tillatt i samsvar med gjeldende lovverk, og verneforslaget innebærer heller ingen restriksjoner i forhold til sanking av bær og matsopp i landskapsvernområdet. Aktivitetene vurderes ikke å ha vesentlig innvirkning på arter, naturtyper eller økosystem i landskapsvernområdet.

Tiltak og aktiviteter som omtalt i verneforskriftens § 4 første og andre ledd kan holde fram uhindret av vernet fordi de er en viktig forutsetning for å opprettholde dagens bruk av området, og dermed også en viktig forutsetning for å opprettholde det karakteristiske landskapet slik det fremstår på vernetidspunktet. Aktivitetene i verneforskriftens § 4 vil således ikke true formålet med vernet verken i landskapsvernområdet eller biotopvernområdet.

Miljøverndepartementet vurderer det slik at vernet samlet sett vil være positivt for økosystemet, naturtypene og artene, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Vernet vil sikre et særpreget natur- og kulturlandskap av nasjonal verdi og en av Norges viktigste forekomster av arten kammarimjelle. Kravet i naturmangfoldloven § 8, om at saken skal baseres på eksisterende og tilgjengelig kunnskap, anses oppfylt.

Departementet vurderer at det foreliggende kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig når det gjelder status, utvikling og vernets effekter for naturmangfoldet. Føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 får dermed liten vekt i denne saken.

Når det gjelder den samlede belastningen vises det til at kultur- og naturlandskapet i det foreslåtte landskapsvernområdet, og særlig det herregårdspregede jordbrukslandskapet, er et resultat århundrers menneskelig bruk. Opprettholdelse av eksisterende jordbruksdrift mv. er en viktig forutsetning for å opprettholde disse verneverdiene. Fremtidige tiltak som kan tillates er ferdsel i landskapsvernområdet. Det settes krav til at all ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Videre er motorisert ferdsel utenom vei forbudt i biotopvernområdet.

For enkelte aktiviteter vil det være nødvendig med tillatelse før eventuell bruk eller tiltak kan iverksettes, jf. verneforskriftens § 6. Dette fordi slike tiltak kan ha negativ innvirkning på verneverdiene. Eksempler på dette kan være omlegging av jordbruksdrift i forhold til eksisterende jordbruksdrift på vernetidspunktet, vesentlige eksteriørmessige endringer av eksisterende bygninger, anlegg og innretninger, gjenoppføring av bygninger, anlegg og innretninger som etter vernetidspunktet er gått tapt ved brann eller naturskade, oppføring av bygninger, anlegg og innretninger som er nødvendige til jord- og skogbruksformål eller riving av eksisterende bygninger, anlegg og innretninger og oppføring av nye med samme størrelse og for samme bruk. Det kan også gis tillatelse til opparbeiding og merking av nye stier, uttak av masse på egen eiendom til bruk i forbindelse med jordbruksdrift etter retningslinjer fastsatt i forvaltningsplan for verneområdet, oppføring av nødvendige navigasjonsinstallasjoner og andre farledstiltak for å trygge ferdselen til sjøs eller utvidelse eller omlegging av eksisterende jernbanetrasé. Videre kan det gis tillatelse til etablering av gang- og sykkelvei innenfor landskapsvernområdet eller trepleie og fjerning av enkeltstående tre, samt planting av nye.

Andre framtidige tiltak som eventuelt kan gjennomføres er tiltak som krever dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48. På vernetidspunktet har ikke vedtaksmyndigheten kjennskap til tiltak som eventuelt kan gis dispensasjon etter denne bestemmelsen, ut over tiltak knyttet til mattrygghet og matproduksjon og dobbeltspor for jernbane gjennom området.

Forvaltningsplanen for verneområdet vil gi nærmere retningslinjer for de aktiviteter og tiltak som kan gjennomføres i området innenfor rammen av naturmangfoldloven og verneforskriften. Prinsippet i naturmangfoldloven § 10 om samlet belastning er gjennom dette vurdert og tillagt vekt.

Prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforingelse skal bæres av tiltakshaver får ikke særlig betydning i forbindelse med etablering av vernet ettersom vernet skal bidra til å sikre naturmangfoldet. Tiltak som krever tillatelse vil normalt ikke påvirke arter, naturtyper eller økosystem negativt. Dersom de likevel vil kunne gjøre det, kan det settes vilkår som reduserer eller fjerner skadevirkningene samtidig som tiltakshaver må bære eventuelle kostnader for slike avbøtende eller kompensierende tiltak. Enkelte tiltak som vil kunne gi grunnlag for dispensasjon ut i fra sikkerhetshensyn eller ut i fra hensynet til vesentlige samfunnsinteresser mv. vil også kunne medføre negative effekter for naturmangfoldet. Også i slike tilfeller vil det kunne settes vilkår som medfører kostnader for tiltakshaver for å redusere eller fjerne

skadevirkninger på naturmangfoldet, og det vil i slike tilfeller kunne legges vekt på prinsippet i § 11.

Paragraf 12 får liten betydning ved etablering av verneområder fordi et vern av det aktuelle området ikke vil kreve bruk av spesielle driftsmetoder eller teknikker. I forbindelse med tillatelser og dispensasjoner i det etablerte verneområdet, for eksempel oppføring av bygninger, anlegg og innretninger som er nødvendige til jord- og skogbruksformål, opparbeiding av nye stier mv. vil det være aktuelt å vurdere ulike lokaliseringalternativ, og forskjellige teknikker og driftsmetoder jf. naturmangfoldloven § 12. Det skal også legges vekt på § 12 ved utarbeidelse og fastsettelse av forvaltningsplan.

I avveiningen mot andre samfunnsinteresser, jf. naturmangfoldloven § 14 har Miljøverndepartementet lagt til grunn at sikring av de store natur- og kulturverdiene må tillegges større vekt enn annen mulig utnytting av dette området, som for eksempel utbygging til ulike byggeformål. Departementet viser for øvrig til at jordbruk- og skogbrukvirksomhet fortsatt skal kunne drives i området. I vår avveining har vi lagt stor vekt på at den eksisterende jernbanelinjen (Østfoldbanen) skal kunne endres og ombygges i samsvar med godkjente planer og søknader. Dette er derfor ivaretatt i verneforskriften og omtalt i kgl.res.

1.3 Trusler mot verneverdiene

Den viktigste trusselen mot verneverdiene i landskapsvernområdet er inngrep eller tiltak som kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig. Eksempler på slike inngrep og aktiviteter kan være hogst av alléer og karakteristiske frittstående trær, tregrupper eller trekkerer utenom de ordinære skogarealene, nydyrking, bakkeplanering, lukking av bekker og grøfter, gjenfylling eller uttapping av dammer, uttak eller påfylling av masse med mer.

Den viktigste trusselen mot biotopvernområdet er inngrep eller tiltak som utgjør en direkte eller indirekte trussel mot forekomstene av plantearten kammarimjelle, eller som direkte eller indirekte bidrar til å forringe områdets verdi som leveområde for kammarimjelle. Eksempler på slike inngrep eller tiltak er fjerning av planter eller plantedeler, jordbearbeiding, uttak, flytting eller påfylling av masse, drenering med mer.

1.4 Kulturminner

Området omfatter en rekke kulturminner, som blant annet gårdsanlegg og andre kulturmiljøer med tilhørende bygninger, hager, parkanlegg, alléer og gamle ferdselsveier. Mange av kulturminnene er knyttet til eiendommene Huseby og Værne kloster, som begge har hatt sentrale posisjoner i distriktet i et historisk perspektiv, sistnevnte eiendom både som kloster og krongods. Det er også forekomster av automatisk fredete kulturminner blant annet i Telemarkslunden, Carlberg eikelund og på Carlbergåsen, hvor det blant annet finnes bronsealderroyser.

1.5 Andre interesser

Hoveddelen av arealet i det foreslåtte Værne kloster landskapsvernområde utgjøres av landbrukseiendommer. Området omfatter blant annet 3600 dekar dyrket mark, og i jordbruksarealene foregår det hovedsakelig produksjon av korn, gras, poteter og grønnsaker. Skog utgjør ca 1247 dekar av det foreslåtte landskapsvernområdet, og det foreligger godkjente skogbruksplaner for seks av eiendommene. Det finnes i tillegg flere næringsaktører innenfor landskapsvernområdet som ikke er direkte knyttet til landbruksvirksomhet. Dette er næring knyttet opp mot opplevelse og reiseliv eller annen virksomhet. Eksempler på slike virksomheter er Ekeby gård med gårdsturisme og bespisning, Carlberg gård med golfbane og utleie av bygninger, samt galleri og håndtverksutsalg. Golfbanen inngår ikke i landskapsvernområdet.

Det går en jernbanetrasé som det kan være aktuelt å utvide/omlegge, samt to fylkesveier gjennom området, jf. kap 6.2.2 og 6.2.3.

Det er ikke større energianlegg, som for eksempel 420 kV kraftlinje innenfor det foreslåtte verneområdet, men noen av traseene som utredes for ny kraftforbindelse fra Øst-Norge til Sør-Sverige (SydVestlinken), går gjennom Østfold, jf. kap 6.2.5. Mindre kraftlinjer finnes innenfor verneområdet. Det er ikke registrert noe utnyttbart energipotensial i området.

1.6 Planstatus

I kommuneplanen er området lagt ut som båndlagt område, naturverneområde. I tillegg er det meste av arealet i den nordre del av det foreslåtte landskapsvernområdet regulert til jordbruk, mens noe er regulert til naturvern og 1 dekar er regulert til parkering. Områdene sydvest for Klosteralléen biotopvernområde er regulert til skogbruk, fornminnefelt og kulturlandskap. I områdene vest for Telemarkslunden – Ekebylunden er det områder regulert til naturvern og friområde. To mindre reguleringsplaner omsluttet av Værne kloster landskapsvernområde, men inngår ikke som en del av verneforslaget. Dette gjelder boligområdet Oakhill og golfbanen på Carlberg gård. Det samme gjelder for de to naturreservatene Telemarkslunden-Ekebylunden og Husebyskogen.

2. SAKSBEHANDLING

2.1 Bakgrunn for verneplanarbeidet

Verdiene knyttet til kulturlandskapet i Rygge kommune er beskrevet i flere rapporter og utredninger, blant annet i Nordisk ministerråds rapport Natur og kulturlandskap i arealplanleggingen (Nordisk ministerråd miljørapport 1987, nr. 3, del 1 og 2). Området ble opprinnelig vurdert inkludert i Verneplan for Oslofjorden – delplan Østfold (2010), men det ble besluttet å behandle området som en separat vernesak.

2.2 Saksgang

Arbeidet med det foreliggende verneforslaget ble påbegynt i 2003, etter at kommunestyret i Rygge vedtok å stille seg positiv til å starte en arbeidsprosess for et landskapsvernforslag for Carlberg, Værne kloster og Årefjorden. For å sikre lokal

medvirkning i verneplanarbeidet ble det opprettet en arbeidsgruppe og referansegruppe. Arbeidsgruppen har bestått av representanter for grunneiere, kommuneadministrasjonen, fylkeskonservatoren og Fylkesmannens landbruks- og miljøvernavdeling. Referansegruppen har bestått av Rygge kommunes ordfører, representanter for Rygge Bondelag, Rygge Grunneierlag og Rygge Museum samt fylkesmiljøvern sjefen. Det har vært avholdt en rekke befaringer og møter med grunneiere. Et foreløpig verneforslag ble sendt Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) for faglig gjennomgang i 2007. Verneforslaget ble sendt på høring 16. juni 2010, med høringsfrist 5. oktober 2010. Det ble i tillegg gjennomført en ekstra høring til sentrale høringsinstanser som hadde falt ut av den opprinnelige høringslisten. Disse fikk verneforslaget på høring 4. februar 2011, med frist for uttalelse 4. april 2011. Fylkesmannens tilrådning ble oversendt Direktoratet for naturforvaltning 5. mai 2011. Direktoratet for naturforvaltning oversendte sin faglige tilrådning til Miljøverndepartementet 6. september 2011. Verneforslaget er forelagt berørte departementer 29. april 2013.

3. VIKTIGE ENDRINGER UNDER VERNEPLANPROSESSEN

3.1 Avgrensning

Som følge av innspill i høringen, er det i løpet av planprosessen foretatt enkelte mindre justeringer av verneområdets avgrensning.

3.2 Verneforskriften

På bakgrunn av innkomne høringsuttalelser er det etter høringen foreslått enkelte mindre endringer i forslaget til verneforskrift. Endringene skyldes tilpassninger til ny forskriftsmal og behov for mer presise bestemmelser.

4. FORVALTNING, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Et utkast til forvaltningsplan skal foreligge samtidig med vernevedtak, jf naturmangfoldloven § 36 fjerde ledd. Fylkesmannen har i 2012 utarbeidet et første utkast til forvaltningsplan. Direktoratet for naturforvaltning har myndighet til å fastsette hvem som skal være forvaltningsmyndighet for verneområdene. Utgifter til erstatninger og gjennomføring av erstatningsprosessen, samt merking og oppsetting av skilt er dekket innenfor bevilgningen og tilsagnsfullmakten under Miljøverndepartementets budsjett kap 1420 post 32. Den årlige budsjettmessige oppfølgingen av oppsyn og skjøtsel vil være avhengig av den økonomiske utviklingen og budsjettsituasjonen.

5. HØRING AV VERNEFORSLAGET

I tillegg til berørte grunneiere og rettighetshavere, har følgende organisasjoner og instanser hatt planen til uttalelse:

Rygge kommune, Østfold fylkeskommune, Fiskeridirektoratet Region Sør, Statens kartverk, Forsvarets operative hovedkvarter, Forsvarsbygg, Jernbaneverket, NVE Region Øst, Statens Vegvesen Region Øst, Østfold politidistrikt, Telenor, Østfold Energi, Oslofjordens Friluftsråd, Østfold Bondelag, Østfold Bonde- og småbrukarlag, Østfold Skogselskap, Viken Skog BA, Naturvernforbundet i Østfold, Naturvernforbundet i Moss, Rygge, Råde, Våler, Forum for natur og Friluftsliv i Østfold, NJFF Østfold, NOF Østfold, Østfold Botaniske Forening c/o Båtvik, Østfold Entomologiske Forening, Rygge Bondelag, Rygge Grunneierlag, Rygge Museum, Vestre Årefjorden Vel, Rygge hagelag, Kommunenes sentralforbund, Kommunal- og regionaldepartementet, Statens landbruksforvaltning, Statens navnekonsulent, Riksantikvaren, Norges Geologiske Undersøkelser, Vegdirektoratet, AVINOR AS, Luftfartstilsynet, Oljedirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Statkraft SF, Statnett SF, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norskog, NHO Reiseliv, Norsk Botanisk Forening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Zoologisk Forening, Verdens Naturfond, Norsk Biologforening, SABIMA, Norges Naturvernforbund, Natur og Ungdom, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådernes Landsforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges Luftsportsforbund, Norsk inst. for skog og landskap, Norsk institutt for naturforskning, Biologisk institutt, Universitetet i Oslo, Universitetets naturhistoriske museer og botanisk hage, Universitetet for miljø og biovitenskap.

Det har kommet inn 37 uttalelser til verneplanen. Berørte departementer har hatt verneforslaget til foreleggelse.

Østfold fylkeskommune påpeker at verneforslaget er positivt med hensyn på ivaretagelse av kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap i området.

Rygge kommune slutter seg i grove trekk til verneforslaget, men anbefaler enkelte grensejusteringer og forutsetter at vernet ikke vil være til hinder for bygging av gang- og sykkelvei, og oppgradering av jernbanespor gjennom området.

6. MERKNADER TIL VERNEFORSLAGET

6.1 Avgrensning

Flere grunneiere og privatpersoner mener at hele eller deler av deres eiendommer som berøres av verneforslaget bør tas ut av forslaget fordi det vil få økonomiske konsekvenser gjennom hindret salg av tomter og videre utvikling av eiendommene. Flere viser til at det ikke er verdier som kvalifiserer til vern på deres eiendom. Noen grunneiere ønsker å utarbeide eget reguleringsforslag for eiendommen. Samtidig er det enkelte privatpersoner som foreslår at tilleggsområder bør omfattes av et framtidig verneområde, blant annet at Rød gård og Dyre-/Festeområdet må innlemmes i verneområdet, at Bogslunden naturreservat og Husebyskogen må innlemmes i vernet og at vernet må utvides i Årefjorden. Det fremsettes også synspunkter om at det bør igangsettes arbeid for å inkludere Evje herregård i verneområdet, og at det bør ses på mulighetene til å omfatte hele LNF-området med flerbruksinteresser sør for Fuglevik rensaneanlegg i landskapsvernområdet. Det argumenteres for at dette skogområdet er en

naturlig del av verneområdet. Det påpekes videre at det er lite heldig at det er gjort endringer i planområdet på sørspissen av Årefjordtangen, der de automatisk fredete kulturminnene nå ikke omfattes av vernet. En grunneier argumenterer for at også arealet regulert til golfbane bør innlemmes i verneområdet. En privatperson mener hele Gunnarsbybekken bør vernes som naturreservat på grunn av hensynet til sjørreten og et rikt plante- og fugleliv. Det argumenteres også for at forslaget til nytt boligfelt på Oakhill må stoppes, da området har nådd et metningspunkt når det gjelder utbygging. En grunneier påpeker uoverensstemmelser mellom eiendomsversikningen og avgrensningen av verneområdet på høringskartet.

Moss og omegn tenkepark mener områdene Evje, Dyre og Feste, Årefjordtangen, Strandbakkskogen/Husebyskogen bør tas inn i verneforslaget. I uttalelsen er det også gitt synspunkter på en rekke temaer knyttet til skjøtsel og forvaltning av det foreslåtte landskapsvernområdet, samt Telemarkslunden-Ekebylunden naturreservat.

Ekholt velforening mener Bogslunden naturreservat må prioriteres i vernesammenheng. Det påpekes at bo- og etableringspresset i området er stort, og velforeningen uttrykker støtte til opprettelsen av landskapsvernområdet. Det påpekes at det må avsettes arealer til Ekholt skole og kunstgressbane til Ekholt ballklubb. Det foreslås også en flytting av vernegrensen mot sør, og at en del av Husebyskogen bør skilles ut fra verneområdet med hensyn på potensial for fremtidig utbygging av eneboliger i området. Velforeningen ser ikke nødvendigheten av å verne skogen mellom Rygge rådhus og Krokstad gård, og mener området bør legges ut til småindustri eller liknende, slik som området på østsiden av Larkollveien.

Østfold botaniske forening støtter verneforslaget, og trekker særlig fram som positivt at det fokuseres sterkt på forekomsten av kammarimjelle. Videre trekkes det fram at Telemarkslunden og Gunnarsbybekken fortsatt må få oppmerksomhet. Botanisk forening påpeker også at landskapsvernområdet inneholder mange forekomster av hul eik.

Rygge hagelag stiller seg positive til landskapsvernområdet, og trekker særlig fram som positivt at kammarimjelle gis beskyttelse gjennom biotopvern. Hagelaget understreker at området merket "Alt." på høringskartet bør inngå i verneområdet. Det vises til at dette er et viktig område for friluftsliv i nærmiljøet, og det henvises til Fylkesmannens omtale av skogområdets historikk.

Norsk Ornitologisk Forening støtter at området blir vernet, og viser til stort utbyggingspress. Foreningen fremhever at området sammen med Kurefjorden og Vansjø er ett av regionens viktigste fugleområder, og beskriver forekomster av flere arter og artsgrupper. Forekomster av viktige arealer trekkes fram, for eksempel fuktige områder, sumpskog og edelløvsog. Det fremheves at Husebyskogen ("Alt." på høringskartet) er et viktig område for bl.a. dvergspett, svartspett og nøttekråke og bør inkluderes i verneområdet. Foreningen gir dessuten synspunkter på fremtidig forvaltning av landskapsvernområdet, og fremsetter ønske om beiting på større arealer.

Rygge kommune anser i utgangspunktet verneforslaget fra 2007, som følger markagrensen i kommuneplanen, til å være den beste løsningen med hensyn på avgrensning av verneområdet. Videre anbefaler kommunen det østre alternativet. I en begrunnelse for dette gitt i uttalelse fra administrasjonen v/ landbruksmyndigheten, heter det: "For vanlig næringsutøvelse (skogbruk) og friluftsliv betyr det lite hvorvidt en velger østre eller vestre avgrensning. Som vern mot fremtidig utbygging vil avgrensningen ha en langt større betydning. Lenger sør (Årefjordtangen) er avgrensningen av verneområdet gjort øst for kystskogen, som ikke er synlig fra det åpne jordbrukslandskapet, på samme måte som for vestre del av Husebyskogen og Strandbakkskogen. Ved avgrensningen av landskapsvernområdet bør en være konsekvent i forhold til dette. Det anbefales derfor å velge østre alternativ for avgrensning." Videre foreslår kommunen i sin høringsuttalelse enkelte justeringer av verneområdets avgrensning, blant annet ved et område hvor det planlegges bygging av ny ungdomsskole. Videre forutsetter kommunen at vernet ikke vil være til hinder for bygging av gang- og sykkelvei, og oppgradering av jernbanespor gjennom området.

Fylkesmannen kommenterer at strandbakkskogen og Husebyskogen representerer de viktigste gjenværende utmarksarealene til Carlberg og Værne kloster, de to hovedgårdene i landskapsvernområdet. Utmarksarealene er i større grad enn innmarksarealene tatt i bruk til utbyggingsformål, og betydelige arealer av tidligere utmark er i dag bebygde. Historisk har utmarksarealene representert en viktig del av eiendommenes ressurser, og de gjenværende utmarksarealene er av stor betydning for at dette fortsatt skal kunne leses i landskapet. Selv om en stor del av Strandbakkskogen og Husebyskogen ikke er eksponert mot selve herregårdslandskapet, representerer utmarks- og innmarksarealene en landskapsmessig og historisk helhet. Etter at det meste av Dyreskogen ble tatt ut av verneforslaget, utgjør Strandbakkskogen og Husebyskogen nå det største skogarealet i det foreslåtte verneområdet, som alt i alt inneholder en relativt liten andel skog. Som påpekt i flere av høringsuttalelsene, er området et mye brukt friluftsområde. Området har ikke ubetydelige biologiske kvaliteter, med blant annet relativt stort innslag av varmekjære løvtreslag.

En stor del av det foreslåtte verneområdets randsoner består av tettbebyggelse, noe som illustrerer både tidligere og nåværende utbyggingspress i denne delen av Rygge kommune. Fylkesmannen mener det vil være svært uheldig om Strandbakkskogen/Husebyskogen blir bygd ut på lengre sikt, og mener det er tungtveiende grunner til å inkludere skogen i verneområdet. Fylkesmannen viser her blant annet til kommunens uttalelse om at avgrensningen av verneområdet vil ha stor betydning som vern mot framtidig utbygging. Rygge kommunes begrunnelse for å anbefale den østre avgrensningen er etter fylkesmannens oppfatning, at man bør følge samme prinsipp for avgrensning her og på Årefjordtangen. Forutsetningene i disse to områdene er imidlertid etter fylkesmannens oppfatning forskjellige. På Årefjordtangen er grensen trukket slik at man unngår å inkludere en rekke bebygde tomter. Tilsvarende bebyggelse finnes ikke i Strandbakkskogen og Husebyskogen. Videre fremhever fylkesmannen at det ubebygde skogbeltet langs ryggen av Årefjordtangen med sin beliggenhet må antas å ha et betydelig vern mot utbygging gjennom kommuneplanen og plan- og bygningsloven. Fylkesmannen mener således dette området bør kunne forvaltes på en god måte uten at det inkluderes i verneområdet. Etter fylkesmannens

oppfatning er det saklig grunnlag for å inkludere Strandbakkskogen og Husebyskogen i verneområdet uten samtidig å inkludere skogen på Årefjordtangen.

Fylkesmannen har vurdert de ulike innspillene og foretatt enkelte justeringer i den foreslåtte avgrensingen slik at både verneverdier og grunneiernes behov blir ivaretatt på en hensiktsmessig måte. Fylkesmannen anbefaler imidlertid ikke grensejusteringer der dette vil føre til at viktige verneverdier vil falle utenfor det foreslåtte verneområdet. Fylkesmannen peker på at arealet omfattet av golfbanen er regulert til dette formålet, og at gjeldende policy er at golfbaner ikke inkluderes i verneområder. Fylkesmannen viser videre til at Rød opprinnelig var inkludert i verneforslaget, men ble tatt ut da det viste seg at området var omfattet av en reguleringsplan. På dette tidspunktet gjaldt naturvernloven av 1970 med en egen bestemmelse om at regulert areal ikke kunne vernes som landskapsvernområde. Selv om denne bestemmelsen ikke er videreført i naturmangfoldloven, har Fylkesmannen etter en samlet vurdering valgt ikke å ta området inn i verneforslaget. De aktuelle arealene er i all hovedsak regulert til landbruksformål, og er således sikret mot omdisponering til andre formål så lenge reguleringsplanen gjelder. Etter Fylkesmannens syn er det svært viktig at dette opprettholdes i fremtiden, og Fylkesmannen understreker at et eventuelt fremtidig forslag om omregulering til andre formål med stor sannsynlighet vil bli møtt med en innsigelse fra Fylkesmannens side. Dette vil også kunne aktualisere en utvidelse av verneområdet. Området anses som tilstrekkelig sikret gjennom reguleringsplanen.

Dyre og Feste var opprinnelig ikke en del av verneplanområdet, men ble innlemmet etter at arbeidet med verneplanen var påbegynt. Egen melding om oppstart av verneplanarbeid ble da sendt grunneierne. Fylkesmannen valgte imidlertid ikke å inkludere området i det endelige verneforslaget. Selv om området har betydelige landskapskvaliteter, mener Fylkesmannen etter en helhetsvurdering at området ikke bør vernes som en del av landskapsvernområdet, men at forvaltningen bør skje på grunnlag av den generelle areallovgevingen som blant annet plan- og bygningsloven og jordloven. Videre fremheves det at Bogslunden er holdt utenfor, for å unngå ”dobbelvern”. Med hensyn på utvidet vern i Årefjorden, peker Fylkesmannen på at dette må behandles som egen sak, men bemerker samtidig at det ikke foreligger planer om dette. Kantvegetasjon ved Storeng og yttergrensen ved Rygge rådhus anbefales ikke avmerket som skjermeskog, med begrunnelsen om at dette vil ha begrenset praktisk betydning.

Med hensyn på innspill knyttet til nærmere angitte eiendommer, og grenseendringer knyttet til disse, er ikke Fylkesmannen enig i de foreslåtte justeringene. Det vises blant annet til at de foreslåtte vernebestemmelsene gir en god sikring av aktuell biotop. For øvrig vises det til fastsatte reguleringsplaner. Vedrørende innspillet knyttet til Evje herregård, er Fylkesmannen enig i at denne, både landskapsmessig og historisk, er nært knyttet til området som er omfattet av verneforslaget. Det vises imidlertid til at en stor del av eiendommen er regulert til og utbygd som golfbane, og til tidligere nevnte policy om at golfbaner ikke innlemmes i verneområder.

Fylkesmannen stiller seg bak uttalelsen om at skogområdet mellom Årefjordtangen og Fuglevik renseanlegg er et viktig utmarksområde som må bevares. Fylkesmannen

vurderer det imidlertid ikke som naturlig å innlemme dette i verneforslaget, blant annet fordi det ligger relativt avsondret fra det foreslåtte verneområdet på grunn av bebyggelse. Etter Fylkesmannens vurdering bør områdets funksjon sikres ved at det forvaltes på en miljøtilpasset måte i henhold til skogloven og tilhørende bestemmelser.

Fylkesmannen fremhever at kommunes markagrense i stor grad er brukt som grense for tidligere faser av arbeidet med landskapsvernet. Dette er senere fraveket flere steder. Det største avviket gjelder Dyreskogen. Her ble et betydelig skogareal tatt ut som følge av tilbakemelding fra Direktoratet for naturforvaltning ved faglig gjennomgang av verneforslaget i 2008. For øvrig er det ulike konkrete vurderinger som er gjort der markagrensen er fraveket. Det er etter Fylkesmannens syn ikke unaturlig at markagrensen og vernegrensen i noen grad avviker fra hverandre, da de har ulike funksjoner. Det understrekes at dette avviket i noen tilfeller vil kunne være utfordrende, men Fylkesmannen mener at det likevel vil være håndterbart. Fylkesmannen har imidlertid funnet grunn til å foreta en viss justering av vernegrensen langs Larkollveien, slik at det her blir større grad av sammenfall mellom de to grensene. Dette vil føre til at noe bebyggelse samt dyrkede arealer mellom disse tas ut av verneforslaget. En slik avgrensning representerer en mellomløsning sammenlignet med å følge Larkollveien slik det er gjort på høringskartet, og å legge vernegrensen i sin helhet på vestsiden av bebyggelsen, slik det også har vært vurdert under verneplanarbeidet. På bakgrunn av dette anbefaler Fylkesmannen at vernegrensen ikke bindes til markagrensen, men at verneforslaget endres noe langs Larkollveien for å gjøre de to grensene mer sammenfallende her. Fylkesmannen finner å kunne anbefale at kommunens ønsker om grensejusteringer tas til følge. At de aktuelle arealene tas ut av verneforslaget, innebærer ifølge Fylkesmannen ikke en aksept for at de tillates bebygget. Fylkesmannen understreker at spørsmål vedrørende arealdisponeringen imidlertid bør løses i medhold av aktuelt lovverk, som plan- og bygningsloven, jordloven m.v. Fylkesmannen anbefaler at vernegrensen justeres på to eiendommer i tråd med kommunens ønske.

Fylkesmannen foreslår at Strandbakkskogen/Husebyskogen inkluderes i verneområdet. Når det gjelder Årefjordtangen, anbefaler Fylkesmannen den avgrensning som er vist på høringskartene. Øvrige områder nevnt av blant annet Moss og omegn tenkepark, foreslås ikke innlemmet.

Med hensyn på Ekholt velforenings innspill i forbindelse med arealene i tilknytning til Ekholt skole, påpeker Fylkesmannen at det er gjort endringer i verneforslaget for å gi plass til en utbygging av Ekholt skole. For øvrig er verneforslaget tidligere endret slik at det meste av Dyreskogen er tatt ut. En vesentlig del av det arealet Ekholt velforening foreslår tatt ut av verneområdet i nord, ligger innenfor dette arealet. Videre mener Fylkesmannen at det er svært viktig at en del av skogen mellom Rygge rådhus og Krokstad gård inngår i verneområdet. Skogen danner en visuell skjerm mellom kulturlandskapet og bebyggelse i nordvest, og det bør ikke foretas ytterligere justeringer av vernegrensen her.

Med hensyn på innspillene om å verne Gunnarsbybekken ut i fra hensynet til sjøørret og et rikt plante- og fugleliv, påpeker Fylkesmannen at en del av Gunnarsbybekken ble

vernet som naturminne sammen med Telemarkslunden i 1995. I 2010 ble verneområdet utvidet og omgjort til naturreservat, men utvidelsen berørte imidlertid ikke bekken. Den delen av bekken som inngår i naturreservatet, ligger på eiendommen Ekeby. Grunnen til dette er at opprettelsen av naturminnet skjedde på bakgrunn av et privat initiativ fra daværende eiere av Ekeby. Fylkesmannen er enig i at Gunnarsbybekken må vernes i sin helhet, og er av den oppfatning at dette vil kunne gjøres ved å inkludere den resterende delen av bekken i landskapsvernområdet, slik det er gjort i Fylkesmannens verneforslag. Verneforskriften tillater ikke fysiske inngrep som graving, gjenfylling mv. Det er også egne bestemmelser om bevaring av kantvegetasjon langs bekker og vannveier. Etter Fylkesmannens vurdering er det derfor ikke, ut i fra nåværende situasjon, behov for å utvide naturreservatet til å omfatte hele bekken.

Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) påpeker at de fleste av merknadene gjelder avgrensning rundt egen eiendom, hvor flere grunneiere ønsker å endre vernegrensen slik at egen eiendom blir liggende utenfor verneområdet. Fylkesmannen har foretatt en konkret vurdering av de enkelte forslagene, og direktoratet stiller seg bak Fylkesmannens vurdering.

Når det gjelder avgrensningen i forhold til eiendommen Rød, mener direktoratet at eiendommen per i dag synes å være ivaretatt gjennom den eksisterende reguleringen. Direktoratet understreker imidlertid at Rød hører med til helheten i området. Dersom det i framtiden blir aktuelt å regulere området til et annet formål enn landbruk, bør det vurderes å inkludere området i Værne kloster landskapsvernområde. For øvrig stiller direktoratet seg bak Fylkesmannens vurdering.

Direktoratet ønsker ut fra tidligere praksis ikke at eksisterende golfbane i området skal inngå som en del av landskapsvernområdet. Det er direktoratets syn at golfbanen bryter med herregårdslandskapets karakter og dermed verneformålet. Videre fremhever direktoratet at det knytter seg forvaltningsmessige utfordringer til dette, som gjør det uhensiktsmessig å inkludere området som en del av verneområdet. Ved en eventuell tilbakeføring til jordbruksarealer, vil det være aktuelt å inkludere dette arealet i Værne kloster landskapsvernområde.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets vurderinger, og anbefaler avgrensning av Værne kloster landskapsvernområde og Klosteralléen biotopvernområde, i samsvar med vedlagte kart.

6.2 Vern og bruk

6.2.1 Landbruk

Privatpersoner påpeker at produksjon av ferdigplen må forbys i verneområdet. Det vises også til forskriftens bestemmelser i § 3 bokstav b vedrørende tiltak i kantsoner og det påpekes at kantvegetasjonen inntil dyrket mark må holdes i sjakk for at ikke arealet av dyrket mark skal reduseres og drenering tettes igjen.

Rygge bondelag er i utgangspunktet positiv til opprettelsen av verneområdet, men påpeker viktigheten av at regelverk og skjøtsel ikke blir for komplisert og upraktisk, da

de mener dette kan føre til at landbruket blir så tungdrevet at det ikke lenger er drivverdig, noe som på sikt kan føre til et forringet kulturlandskap. Det påpekes at det allerede i dag er klare regler for hvilke inngrep i kulturlandskapet som ikke er tillatt

Østfold bondelag er i utgangspunktet positive til formålet med vernet, også med tanke på vern mot nedbygging av svært verdifull jordbruksjord. Det påpekes at det er svært viktig at forskriften har et formål som bidrar til å kunne opprettholde et moderne landbruk slik at en videre drift for å ta vare på verneverdiene, er mulig. Det forutsettes at et utkast til forvaltningsplan legges fram samtidig med vernevedtaket, jf. naturmangfoldloven § 36. Det forutsettes videre at forvaltningen legger opp til en størst mulig grad av medinnflytelse fra berørte grunneiere, og at berørte grunneiere gis økonomisk kompensasjon i henhold til naturmangfoldloven § 50. For øvrig vises det til hørings svar fra Rygge Bondelag.

Fylkesmannen mener at den foreslåtte verneforskriften ikke inneholder restriksjoner som vil svekke mulighetene for fremtidig jordbruksdrift. Dette er vesentlig for opprettholdelsen av kulturlandskapet som ligger til grunn for vernet. Fylkesmannen viser videre til at produksjon av ferdigplen er en driftsform som tillates av landbruksmyndighetene. Da driftsformen ikke påvirker landskapet mer enn andre driftsformer, vurderes det ikke som aktuelt å regulere dette i verneforskriften. Fylkesmannen legger til grunn at verneforskriften ikke vil være til hinder for å skjøtte kantvegetasjon slik at driften av jordbruksarealene kan opprettholdes.

Direktoratet for naturforvaltning understreker at en forutsetning for å opprettholde landskapet og verneformålet i området, er at det skal drives jordbruk. Det vises til at Fylkesmannen har vurdert at det skal gis et generelt unntak for jordbruksdrift, også nye driftsformer, forutsatt at dette ikke kommer i konflikt med verneformålet. Direktoratet viser til at landskapet er karakterisert ved dagens drift. Selv om ikke alle driftsomlegginger vil være i strid med landskapets art eller karakter, mener direktoratet det må være opp til forvaltningsmyndigheten å foreta en vurdering av om eventuelle nye driftsformer er i strid med verneformålet. Direktoratet mener derfor at det i forskriften åpnes for at eksisterende jordbruksdrift skal være tillatt. Dette innebærer jordbruksdrift slik som på vernetidspunktet. Direktoratet vil samtidig opprette et eget punkt i tillatelsesbestemmelsen som åpner for at det kan gis tillatelse til endring i jordbruksdriften. Målsettingen er at denne bestemmelsen skal være med å sikre en styrt utvikling av landskapet. På den måten vil man sikre at jordbruksdriften ikke vil være i strid med verneformålet. Unntaksbestemmelsen i forskriften vil dermed lyde "eksisterende jordbruksdrift på vernetidspunktet".

Miljøverndepartementet understreker, som direktoratet, at opprettholdelse av eksisterende jordbruksdrift er viktig for å ivareta verneformålet i landskapsvernområdet. Departementet har i samsvar med gjeldende mal endret endret unntaksbestemmelsen i verneforskriftens § 4 bokstav e til; " *Drift og vedlikehold av jordbruksarealer. Retningslinjer for drift fastsettes i forvaltningsplan, jf. § 8.* Det vises for øvrig til naturmangfoldloven § 34 femte ledd, som sier at verneforskriften ikke skal være til hinder for å videreføre bærekraftig bruk som bygger opp under verneformålet i et område.

Miljøverndepartementet understreker for øvrig at i spesielle tilfeller hvor det er behov for å sette inn tiltak etter lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) vil dette kunne dispenseres for etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i verneforskriften, jf. naturmangfoldloven § 48. En eventuell dispensasjon skal iverksettes uten opphold i henhold til de tiltak loven krever.

6.2.2 Jernbane

Jernbaneverket støtter de intensjoner som ligger bak verneforslaget, og viser til tidligere uttalelser til meldinger om oppstart av verneplanarbeid, blant annet uttalelse av 23. februar 2005, der det legges særlig vekt på konsekvenser av verneplanarbeidet i forhold til fremtidig nytt dobbeltspor gjennom området, at planarbeidet må ta hensyn til drift og vedlikehold av eksisterende Østfoldbane. Jernbaneverket stiller seg undrende til at disse problemstillingene ikke er kommentert i høringsdokumentene, og mener det ikke er tilfredsstillende at en så sentral samferdselslinje som Østfoldbanen, ikke behandles/kommenteres. Jernbaneverket har sammen med Rygge kommune startet arbeidet med kommunedelplan for dobbeltspor gjennom området. Den offentlige planprosessen er nylig kunngjort offentlig (etter at høringsuttalelsen ble gitt, Fylkesmannens anm.). Det er håp om en traséavklaring primo 2012. Utbygging av dobbeltspor er lagt inn i Nasjonal transportplan 2014-19. Jernbaneverket viser til kommunens høringsuttalelse, men gjør oppmerksom på at dagløsning nær opptil eksisterende bane fortsatt kan være et aktuelt alternativ.

Rygge kommune forutsetter at verneplanen ikke skal være til hinder for fremføring av dobbeltsporet jernbane via langtunnel fra Kleberget – Dilling og dagtrasé Dilling – Såstad gjennom landskapsvernområdet.

Ekholt velforening uttaler at en dobbeltsporet jernbane må ligge i tunnel/kulvert fra Kleberget i Moss til sør for Dilling stasjon.

Fylkesmannen konstaterer at en utbygging av jernbanen gjennom Østfold mot kontinentet har vært diskutert i en årrekke, og det er fortsatt ikke fattet en beslutning for hvordan dette skal gjennomføres. Utbyggingen omfatter utvidelse til to spor samt eventuelt omlegging av traséen. Det foreligger pr. i dag to hovedalternativer, der ett alternativ baseres på utvidelse av dagens trasé (1), mens ett alternativ innebærer tunnel gjennom Carlbergåsen til vestsiden av Carlberg gård, og videre framføring i dagen på nordsiden av dagens trasé, gjennom det foreslåtte verneområdet (2). I tillegg ble det i 2010 presentert et tredje hovedalternativ med tunnel under hele det foreslåtte landskapsvernområdet (3). Etter grunnundersøkelser vinteren 2010/2011 er imidlertid alternativ tre skrinlagt. Utbyggingen er et prosjekt av nasjonal interesse og berører noe av landets viktigste infrastruktur. Under hele verneplanarbeidet har det vært Fylkesmannens syn at de samfunnsmessige interessene knyttet til utbyggingsprosjektet er så store at et landskapsvernområde ikke bør forhindre en gjennomføring. Fylkesmannen viser til sin omtale av dette temaet i sitt brev 23. februar 2007 til Direktoratet for naturforvaltning. Fylkesmannen er enig med Jernbaneverket i at temaet også burde ha vært omtalt i høringsbrevet og beklager at dette var falt ut. Når

det gjelder alternativ en og to, er det etter fylkesmannens syn ingen av alternativene som utpeker seg som klart best ut ifra rene vernehensyn. Dette forutsetter at dersom alternativ 2 velges, vil dagens jernbanelinje fjernes og traseen omdisponeres til annen bruk i nært samråd med vernemyndighetene. Fylkesmannen mener likevel at Carlbergundergangen under nåværende jernbanelinje er bevaringsverdig som kulturminne og landskapselement. Det synes fortsatt noe usikkert når det vil bli tatt en beslutning med hensyn til trasévalg. Fylkesmannen finner det derfor inntil videre vanskelig å innarbeide en utbygging i verneforslaget. Arbeidet med verneplanen bør etter Fylkesmannens syn videreføres som planlagt, under forutsetningen av at nødvendige tilpasninger blir gjort når traséspørsmålet er avklart.

Fylkesmannen konkluderer med at opprettelsen av et landskapsvernområde ikke bør være til hinder for utbygging av jernbanen gjennom området. Det må forutsettes at verneinteressene tillegges stor vekt i utbyggingen. Det konkluderes med at det ikke er behov for en egen bestemmelse i verneforskriften om behandling etter plan- og bygningsloven.

Direktoratet for naturforvaltning uttaler at en eventuell utvidelse av eller omlegging av trasé for jernbanen innenfor landskapsvernområdet vil måtte vurderes å være i strid med verneformålet, og er dermed i utgangspunktet ikke tillatt i henhold til verneforskriften. Etter direktoratets vurdering vil det ikke være aktuelt å åpne for at et slikt tiltak skal være direkte tillatt i verneforskriften. Utvidelse eller omlegging av eksisterende trasé vil derfor måtte behandles som en dispensasjonssak. En eventuell søknad må vurderes ut fra virkningen for verneformålet, og forvaltningsmyndigheten må kunne ha påvirkning på de ulike løsningene som legges frem, og kunne stille vilkår til en eventuell tillatelse. Direktoratet ser at det er store samfunnsmessige interesser knyttet til jernbane gjennom området, og med bakgrunn i dette foreslår direktoratet å åpne for at det er mulig å gi dispensasjon for bygging av jernbane i landskapsvernområdet. Etter direktoratets vurdering sikrer man på denne måten at naturverdiene og verneverdiene i landskapsvernområdet blir ivaretatt på best mulig måte.

Miljøverndepartementet legger til grunn at det i forslaget til nasjonal transportplan (2014-2023) prioriteres utbygging av dobbeltsporet jernbane på strekningen Sandbukta – Moss – Såstad. Kommunedelplan for denne nye traséen for deler av Østfoldbanen, ble godkjent desember 2012 av Rygge kommunestyre. Den nye traseen vil gå gjennom det foreslåtte landskapsvernområdet. Departementet mener det er av stor samfunnsmessig betydning at denne banestrekningen bygges, og vil presisere at denne linjen, med sine nødvendige funksjoner, skal kunne bygges i landskapsvernområdet. Departementet mener det bør skje etter søknad om tillatelse, jf verneforskriften § 6, bokstav h. På den måten vil forvaltningsmyndigheten bidra til at negative virkninger for verneverdiene blir minst mulig ved å kunne stille krav om eventuelle avbøtende og kompenserende tiltak. I en slik behandling bør Fylkesmannen, som forvaltningsmyndighet etter verneforskriften, ha nær kontakt med Jernbaneverket.

Jernbaneverket har lagt opp til godkjenning av reguleringsplanen innen 2016. Departementet legger til grunn at det parallelt med den behandlingen søkes om

tillatelse etter den foreslåtte verneforskriften, slik at disse to prosessene samkjøres, og at tillatelsen etter verneforskriften avgjøres senest samtidig med godkjenningen av reguleringsplanen. En slik samkjørt behandling vil føre til at søknaden om tillatelse etter verneforskriften, ikke vil forsinke prosessen med ferdigstilling av ny jernbanetrase.

Departementet legger til grunn at Fylkesmannen allerede ved oppstart av arbeidet med reguleringsplanen for ny jernbanetrasé gjennom Værne kloster landskapsvernområde, blir trukket med i planleggingen, slik at Fylkesmannen med sin kompetanse kan bidra til at tunnelpåkugget og selve jernbanelinjen får en best mulig landskapsmessig tilpassning. En slik tidlig deltakelse fra Fylkesmannen vil også kunne bidra til at søknaden om tillatelse etter verneforskriften kan bli så presis som mulig, og at Jernbaneverket tidligst mulig kan bli klar over eventuelle vilkår som vil kunne settes i en slik tillatelse.

Departementet forutsetter at framtidig bruk av de delene av eksisterende jernbanelinje innenfor verneområdet, som ikke lenger skal være en del av Østfoldbanen, blir vurdert i reguleringsplanen. Dersom den delen skal tilbakeføres til annen bruk må planlagte endringer inngå i søknaden om tillatelse til etablering av ny trasé.

6.2.3 Vei

Statens vegvesen viser til at det finnes to fylkesveier i området, B-314 (Dyreveien-Klosterveien) og B-340 (Østre Årefjordvei). Statens vegvesen har ikke motforestillinger mot opprettelsen av verneområdet, men bemerker at det ikke finnes tilbud til syklende og gående langs de to fylkesveiene. Særlig B-314 har betydelig trafikk og utgjør en hovedinnfallsport, og ut ifra trafikksikkerhet, trivsel og miljø er det et visst behov for gang- og sykkelvei, fortau eller andre tiltak. Vegvesenet antar at det vil være fullt mulig å utforme planer og anlegg som tar godt hensyn til landskapet. Ved eventuelle konfliktsituasjoner må det etter Statens vegvesens oppfatning skje en avveining der trafikksikkerhet vurderes som et like viktig samfunnshensyn som landskap. Tilpassede tiltak og planer må kunne realiseres. Det forventes ikke behov for større kapasitet til trafikkavvikling. I en tilleggsuttalelse til høringen i 2011 gjentar Statens vegvesen at det bør innarbeides en mulighet for regulering av tiltak for gående og syklende i området. Statens vegvesen seksjon drift og vedlikehold har ingen merknader til verneforslaget.

Rygge kommune forutsetter at verneplanen ikke skal være til hinder for bygging av gang- og sykkelvei mellom Vestre og Østre Årefjordvei parallelt med Båthavnveien som allerede er vedtatt av kommunestyret.

En grunneier mener trafikkkuppet i området har økt betydelig, og fremhever at realiseringen av veien fra Båthavnveien til Vang må forseres.

Fylkesmannen antar at tiltak som bygging av gang- og sykkelvei vil kunne realiseres dersom trafikksikkerhetsmessige behov tilsier dette. Det må imidlertid legges svært stor vekt på landskapstilpassning, og Fylkesmannen mener at det i den sammenheng ikke bør utelukkes løsninger som avviker fra "standardløsninger". Etter

Fylkesmannens syn vil slike saker kunne behandles etter verneforskriftens § 7, jf. bestemmelsens henvisning til sikkerhetshensyn. Fylkesmannen fremhever videre at bygging av gang- og sykkelvei mellom Østre og Vestre Årefjordvei er et trafikksikkerhetstiltak som allerede er vedtatt. Parsellen vil binde sammen allerede eksisterende gang- og sykkelveier, som blant annet tjener som skolevei. Som følge av planlagt utbygging vest for det foreslåtte verneområdet vil trafikken øke her i årene som kommer. Fylkesmannen mener at tiltaket bør kunne gjennomføres, men har synspunkter på reguleringsmessige forhold, fysisk utforming med mer. Fylkesmannen har avgitt uttalelse til kommunen vedrørende dette i forbindelse med kommunens behandling av saken etter plan- og bygningsloven.

Direktoratet for naturforvaltning påpeker at det under verneprosessen har kommet frem at det ut fra trafikksikkerhetshensyn kan bli behov for å oppgradere standarden på fylkesveiene i området med gang- og sykkelfelt. Direktoratet fastslår at en eventuell etablering av gang- og sykkelvei langs Klosteralléen vil berøre det foreslåtte biotopvernområdet, og at en utvidelse av veien her vil være i strid med verneformålet. Hovedårsaken til dette er at forekomstene av kammarimjelle er å finne i veikanten. Etter direktoratets vurdering er det ikke aktuelt å åpne for etablering av en gang- og sykkelvei innenfor biotopvernområdet i Klosteralléen. Direktoratet foreslår ikke å åpne for at det kan gis tillatelse etter tillatelsesbestemmelsene i biotopvernområdet. For landskapsvernområdet foreslår direktoratet at det legges inn et punkt om at det kan gis tillatelse for etablering av gang- og sykkelvei etter tillatelsesbestemmelsene i verneforskriften. For øvrig stiller direktoratet seg bak Fylkesmannens uttalelser.

Miljøverndepartementet påpeker at formålet med Klosteralléen biotopvernområde er ”å ta vare på et område med særskilt betydning som voksested for den truede plantarten kammarimjelle”. Biotopvernområdets arrondering (vegkant) og begrensede areal (ca 5 daa) tilsier at konsekvensen av en eventuell etablering av gang- og sykkelvei kan være at arten kammarimjelle forsvinner fra denne lokaliteten. Dette vil være i strid med verneformålet. Miljøverndepartementet slutter seg derfor til direktoratets vurdering av at det ikke kan åpnes for etablering av gang- og sykkelvei innenfor Klosteralléen biotopvernområde. Miljøverndepartementet understreker for øvrig at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til etablering av gang og sykkelvei innenfor landskapsvernområdet, jf. verneforskriftens § 6 bokstav i. I vurderingen av en slik søknad skal blant annet prinsippene i naturmangfoldlovens kap. II legges til grunn.

6.2.4 Bygninger

En grunneier uttaler at vernet ikke må føre til hindringer for landbruksrelatert bebyggelse som drivhus, driftsbygninger med mer.

Moss og Omegn Tenkepark mener det bør stilles strenge krav til forandring av eksisterende boliger i boligfeltet Oakhill.

Rygge bondelag understreker at vernet ikke må vanskeliggjøre fremtidig oppføring av landbruksrelaterte bygninger. Eventuelle merkostnader ved søknader om bygging/byggemeldinger innenfor landbruket og eventuelle fordyrende krav om

landskapstilpassede og estetiske løsninger på nye bygninger som følger av verneforskriftene, må etter Rygge bondelags oppfatning dekkes av staten.

Fylkesmannens vurderer at byggesøknader og byggemeldinger i medhold av plan- og bygningsloven generelt er tilstrekkelige for behandling også i medhold av verneforskrifter, og at utarbeidelse av egne, kostnadskrevende søknader i forbindelse med dette er lite aktuelt. Når det gjelder innspill vedrørende boligfeltet Oakhill, viser Fylkesmannen til at boligområdet består av seks tomter bebygde med eneboliger (søndre del) og tre ubebygde tomter regulert til slik bebyggelse (nordre del). Området er ikke inkludert i landskapsvernområdet. Vedtaket om å godkjenne utbygging av de tre tomtene ble fattet av Miljøverndepartementet, som del av behandlingen av en innsigelsessak etter plan- og bygningsloven. Fylkesmannen legger vedtaket til grunn og ser det ikke som aktuelt å foreslå en omgjøring av dette i forbindelse med verneplanen.

Direktoratet for naturforvaltning påpeker at det innføres en søknadsplikt i forhold til etablering av nybygg og eksteriørmessige endringer. Vanlig vedlikehold, dvs. vedlikehold som ikke medfører vesentlige eksteriørmessige endringer, kan skje uhindret av vernet. Direktoratet viser for øvrig til Fylkesmannens kommentarer.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets vurderinger. Departementet presiserer at det ikke vil kunne gis dispensasjon til oppføring av nye bygninger, anlegg og innretninger som ikke er knyttet til jord- og skogbruksformål.

6.2.5 *Energianlegg*

Statnett fastslår at verneplanen ikke berører noen av Statnetts eksisterende ledninger eller stasjoner i området. Statnett planlegger imidlertid en ny kraftforbindelse fra Øst-Norge til Sør-Sverige (SydVestlinken), der noen av traseene som utredes går gjennom Østfold. Endelig trasé avgjøres gjennom konsesjonsprosessen, som er skissert fram til 2014.

Fylkesmannen har fått foreløpige orienteringer om SydVestlinken, men understreker at det ikke er presentert konkrete traséforslag. Etter Fylkesmannens vurdering vil en ny trase for kraftlinje (luft) gjennom det foreslåtte verneområdet ikke være forenlig med verneformålet. Forutsatt et gunstig trasévalg vil det trolig være mulig å legge en jordkabel gjennom området uten vesentlige negative konsekvenser for verneverdiene i området.

Direktoratet for naturforvaltning uttaler at det ikke kan tas høyde for en slik kraftlinje (SydVestlinken) i arbeidet med etablering av landskapsvernområdet, da kraftlinjen er i en tidlig planleggingsfase, og det ikke er lagt frem konkrete traséforslag. Direktoratet mener en mulig ny kraftlinje i området bør planlegges slik at den ikke berører landskapsvernområdet.

Miljøverndepartementet viser til at Statnett og Svenska Kraftnät tidligere har hatt planer om en ny kraftforbindelse fra Øst-Norge til Sør-Sverige (SydVestlinken). Det ble

i slutten av april i år kjent at dette prosjektet skrinlegges, og at det derfor ikke vil komme i konflikt med verneforslaget.

6.2.6 Forsvarets lavtflygning

Forsvarsbygg mener det ikke er konflikter mellom det foreslåtte vernet og Forsvarets lavtflygningsinteresser.

Fylkesmannen understreker at det ikke er foreslått spesielle flyrestriksjoner over verneområdet.

Direktoratet for naturforvaltning slår fast at det ikke er foreslått spesielle flyrestriksjoner over verneområdet.

Miljøverndepartementet mener det ikke er nødvendig, ut i fra verneformålet, å innføre spesielle restriksjoner på lavtflygning.

6.3 Merknader til verneforskriften

6.3.1 Generelt

En grunneier viser til SFT-rapport nr. 94:21, støy i friluft- og rekreasjonsområder, og påpeker at på grunn av aktiviteter som jord- og skogbruk samt fly- og trafikkstøy vil det tidvis være støy i området som er hørbar og forstyrrende. Det argumenteres for at det bør tas inn bestemmelser om maksimal støybelastning i verneforskriften. En grunneier påpeker at veisalting er i strid med verneforskriften og må stanses.

Fylkesmannen ser det ikke som formålstjenlig å forsøke å regulere normalt støyende virksomhet gjennom verneforskriften, og anbefaler at det ikke tas inn en egen bestemmelse om støyregulering i verneforskriften.

Direktoratet for naturforvaltning understreker betydningen av at en både ved utforming av verneforskrifter og forvaltning av områdene, herunder dispensasjonspraksis, legger til grunn et langsiktig perspektiv. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for verneformålet, kan i sum og over tid medvirke til at naturkvalitetene forringes. Direktoratet understreker også at det er viktig at den økosystemtilnærming som er lagt til grunn reflekteres i forvaltningen. For biotopvernområdet som ligger inne i landskapsvernområdet gjelder spesielt strenge bestemmelser, og direktoratet understreker at det i dette området ikke kan iverksettes tiltak som kan være til skade for forekomsten av kammarimjelle. Direktoratet fremhever videre at verneforskriftene innebærer et vern av landskapets karakter med tilhørende plante og dyreliv, samt tilhørende kulturminner, og at ulike tiltak som kan forringe området karakter derfor er forbudt. Dette innbefatter anlegg av ulike typer, både midlertidige og faste.

Miljøverndepartementet slutter seg til direktoratets vurdering.

6.3.2 Kulturminner

En grunneier viser til forskriften vedrørende uttak av masse, og mener formuleringen bør strykes, eller eventuelt omformuleres slik at det settes krav gjennom forskriften om at arkeologiske undersøkelser skjer i forkant. Videre argumenteres det for at det må settes krav om at topografien ikke må endres ved slike tiltak.

Østfold fylkeskommune foreslår at det i verneforskriftens bestemmelser om kulturminner tilføyes en henvisning til kulturminnelovens bestemmelser om automatisk fredede kulturminner. Fylkeskommunen framhever videre at planen gir et godt vernegrep med hensyn på kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap ved å være restriktiv med hensyn på ulike tiltak og inngrep. Det er imidlertid også åpnet for ulike tiltak, og det påpekes at slike tiltak også må rette seg etter kulturminnelovens bestemmelser om undersøkelsesplikt (§ 9) samt meldeplikt for offentlige organer (§ 25). Fylkeskommunen mener videre at det er viktig at det etableres gode rutiner med hensyn på tiltak som involverer kulturminner. Det vises til planveilederen byggesaksbehandling og kulturminneforvaltning i Østfold.

Fylkesmannen vurderer at den foreslåtte verneforskriften følger direktoratets forskriftsmal når det gjelder bestemmelsene om kulturminner. Selv om det foreslåtte verneområdet er rikt på kulturminner, ser ikke Fylkesmannen at dette i seg selv tilsier at forskriftsmalen fravikes i dette tilfellet. Fylkesmannen påpeker videre at den aktuelle bestemmelsen om uttak av masse er en dispensasjonsbestemmelse. Som del av tillatelse gitt etter denne bestemmelsen må det inngå vilkår som for eksempel kan omfatte krav om forundersøkelse. Fylkesmannen foreslår at det føyes til i bestemmelsen at kulturminnemyndighetene skal gis anledning til å uttale seg før tillatelse til dette gis etter verneforskriften. Fylkesmannen påpeker også at spørsmålet om arkeologisk forundersøkelse må avgjøres av kulturminnemyndighetene. Fylkesmannen slutter seg for øvrig til fylkeskommunens bemerkninger om viktigheten av at kulturminnene i verneområdet også forvaltes i samsvar med kulturminnelovens bestemmelser, og at det må etableres gode rutiner for å sikre at dette skjer i den praktiske forvaltningen av verneområdet.

Direktoratet for naturforvaltning understreker at forvaltningen av kulturminner ligger til Østfold fylkeskommune og Riksantikvaren. Imidlertid er kulturminnene et viktig element i landskapet, og er derfor også en del av formålet med opprettelsen av landskapsvernområdet. Tiltak som berører kulturminner må omsøkes både i forhold til verneforskriften og i forhold til kulturminneloven. Direktoratet påpeker at i arbeidet med forvaltningsplan og skjøtselsplan vil forholdet til kulturminnene bli grundigere behandlet, og det vil være naturlig at forvaltningsmyndighetene for kulturminnene vil bidra aktivt inn i dette arbeidet. Direktoratet vurderer at det ikke er nødvendig med en egen henvisning til annet lovverk i forskriften.

Miljøverndepartementet forutsetter et tett samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og naturforvaltningsmyndighetene når det gjelder forvaltningen og behandlingen av enkeltsaker knyttet til kulturminner innenfor det foreslåtte landskapsvernområdet. Det legges opp til at istandsetting og vedlikehold knyttet til både fredete og ikke-fredete kulturminner og til naturverdiene, skal skje

på en slik måte at både natur- og kulturminneverdier ivaretas på best mulig måte. Tiltak knyttet til forvaltning av kulturminner innenfor verneområdet må derfor forvaltningsmyndigheten for verneområdet avklare med kulturminnemyndighetene. Departementet vil understreke at eventuelle tillatelser eller dispensasjoner etter verneforskriften som innebærer inngrep, istandsetting og skjøtsel knyttet til kulturminner som er fredet etter kulturminneloven, også vil kreve tillatelse eller dispensasjon fra kulturminnemyndighetene.

6.3.3 Ferdsel, herunder motorferdsel

Privatpersoner mener at kjøring med sterkt støyende og kraftige motorsykler må forbys langs sideveger og stier. Det vises også til at problemstillinger knyttet til ferdsel på dyrket mark må omhandles i verneforskriften.

Fylkesmannen understreker at kjøring på stier er forbudt, jf. motorferdselloven, og Fylkesmannen mener det ikke er aktuelt med særlige restriksjoner på motorferdsel i verneområdet. Det vises til at friluftslovens bestemmelser vil gjelde i verneområdet, og Fylkesmannen ser ikke behov for ytterligere presiseringer knyttet til dette i verneforskriften.

Direktoratet for naturforvaltning peker på at ferdsel skal foregå på en slik måte at man tar hensyn til naturkvalitetene i området, herunder vegetasjon, dyreliv og kulturminner. I landskapsvernområdet skal motorisert ferdsel foregå etter bestemmelsene gitt i gjeldende lovverk. For biotopvernområdet er all motorisert ferdsel utenom eksisterende vei forbudt. Direktoratet påpeker videre at det i forskriften er et generelt unntak for rydding og merking av stier som eksisterer på vernetidspunktet. I spesielle tilfeller kan det også etter søknad åpnes for merking og rydding av nye stier og løyper. Direktoratet understreker imidlertid at det er viktig at slike tiltak vurderes opp mot eksisterende og potensiell bruk av området til friluftsliv, og eventuelt behov for spesiell kanalisering av slik bruk for å sikre at tiltakene ikke er i konflikt med verneformålet.

Miljøverndepartementet slutter seg til Fylkesmannens og direktoratets vurderinger.

6.3.4 Naturmangfold

Privatpersoner påpeker at det innenfor vernegrensen finnes forekomster av svært gamle trær, og at disse må registreres og vurderes for særskilt fredning. Videre fremsettes det ønske om at nyetablering av alléer ikke må tillates.

Fylkesmannen påpeker at den foreslåtte verneforskriften inneholder et forbud mot hogst av alléer, karakteristiske frittstående enkeltrær, tregrupper eller trekkerer utenom de ordinære skogarealene. Bestemmelsen gjelder alle treslag, også eik og bøk. Fylkesmannen legger til grunn at fredning av enkeltrær ikke lenger er aktuelt. En registrering av spesielt store eller gamle trær er imidlertid aktuelt i forbindelse med utarbeidelse av en forvaltningsplan for verneområdet, slik at disse kan gis særskilt oppmerksomhet med tanke på en langsiktig bevaring. Etablering av nye alléer der dette ikke finnes på fredningstidspunktet, vil kunne rammes av det generelle forbudet

mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets særpreg eller karakter. I slike tilfeller vil tiltaket kreve tillatelse etter verneforskriften. Hvorvidt tillatelse bør gis i slike tilfeller vil måtte vurderes konkret i det enkelte tilfelle basert på en helhetlig landskapsmessig vurdering.

Direktoratet for naturforvaltning understreker at det er åpnet for skogbruk etter gjeldende lovverk i landskapsvernområdet, men det er i vernebestemmelsene fastsatt at dette ikke skal foregå på en slik måte at innslaget av edelløvtrær reduseres, eller at det plantes til med barskog. Det skal heller ikke grøftes. Videre skal det tas vare på store hule trær. Hogst av alléer eller karakteristiske trær, tregrupper med mer er ikke tillatt.

Miljøverndepartementet anser store, gamle, karakteristiske og hule trær, samt tregrupper og trekker for å være ivaretatt på en god måte gjennom bestemmelsene i verneforskriftens § 3, der det i andre ledd bokstav c fremgår at "hogst av alléer, tregrupper eller trekker og karakteristiske frittstående enkelttrær, utenom de ordinære skogarealene er forbudt". Videre fremgår det av § 3 andre ledd bokstav d punkt 1, i forbindelse med skogbruk, at "innslaget av edle løvtrær skal ikke reduseres" og i punkt 4 at "hogst av spesielt store trær eller større hule trær er ikke tillatt". Jf. forskrift 13. mai 2011 nr. 512 om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven er hule eiker gitt beskyttelse som utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven § 52. Status som utvalgt naturtype gjelder i dag ikke i etablerte verneområder. Departementet anser at de aktuelle forekomstene av den utvalgte naturtypen hule eiker i verneområdet vil få tilstrekkelig beskyttelse i form av områdevern etter naturmangfoldloven kap. V. Vernet vil også bidra til samme beskyttelse for store, gamle, karakteristiske og hule trær av andre arter enn eik. For øvrig slutter departementet seg til direktoratets vurderinger.

6.4 Forvaltning av verneområdet

Fylkesmannen uttaler at opprettholdelse av verneverdiene forutsetter et levedyktig landbruk, og at grunneierne må ha betydelig medinnflytelse i forvaltningen innenfor verneforskriftens rammer. Fylkesmannen legger til grunn at arbeidet med en forvaltningsplan skjer i henhold til naturmangfoldlovens bestemmelser.

Miljøverndepartementet viser til at det er viktig å sikre bærekraftig forvaltning og skjøtsel i verneområdet. Det er forskriftsfestet at det skal utarbeides forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging informasjon mv. I samsvar med bestemmelsene i naturmangfoldloven, foreligger et første utkast til forvaltningsplan for verneområdet. Prioritering av ressurser til skjøtsel og forvaltning av verneområdet skjer innenfor de til enhver tid gjeldende budsjettammer.

Vedrørende forvaltningsmyndighet, viser departementet til ny modell for forvaltning av verneområder, jf. Miljøverndepartementets budsjettproposisjon for 2010 (Prop. 1 S (2009-2010)). Det foreslåtte Værne kloster landskapsvernområde og Klosteralléen biotopvernområde, faller inn under kategorien *små verneområder*. Det er derfor Direktoratet for naturforvaltning som gjennom forskriften er tillagt myndighet til å fastsette hvem som blir forvaltningsmyndighet for dette verneområdet. Departementet er enig med Fylkesmannen at det er viktig at grunneierne får medinnflytelse i forvaltningen, noe de kan få gjennom deltakelse i et rådgivende utvalg. Kostnader i

forbindelse med merking av grenser, oppsyn m.m. blir dekket innenfor de ordinære budsjettpostene.

6.5 Erstatning

En grunneier påpeker at det er negativt at det offentlige ikke yter noe bidrag til grunneierne.

Østfold bondelag forutsetter at berørte grunneiere gis økonomisk kompensasjon i henhold til naturmangfoldloven § 50.

Fylkesmannen legger til grunn at eventuell erstatning til grunneiere som følge av vernet vil bli behandlet etter reglene i naturmangfoldloven.

Direktoratet for naturforvaltning understreker at bestemmelser om erstatning for opprettelse av vern følger av naturmangfoldloven § 50. Det følger av denne bestemmelsen at eier eller rettighetshaver har rett til erstatning for økonomisk tap når vernet medfører en vanskeliggjøring av igangværende bruk.

Miljøverndepartementet viser til at erstatningsregler etter naturmangfoldloven innebærer like erstatningsregler for nasjonalparker, landskapsvernområder, naturreservater og biotopvernområder. Eier eller rettighetshaver har etter naturmangfoldloven krav på erstatning fra staten for økonomisk tap når vernet medfører en vanskeliggjøring av igangværende bruk. Avklaring av eventuelle erstatninger vil følge prosedyrene i naturmangfoldloven.

Miljøverndepartementet

t i l r å r:

Forskrift om vern av Værne kloster landskapsvernområde og Klosteralléen
biotopvernområde, fastsettes i samsvar med vedlagte forslag.